

Izvršba s pametno pogodbo

Urška Kežmah

Odvetniška pisarna Kežmah, Maribor, Slovenija
urska@kezmah.si

Prisilna izvršba je skrajni način izterjave dolga, ki temelji na izvršljivih listinah, bodisi verodostojnih listinah bodisi izvršilnih naslovih. Izvršilni postopek je urejen v Zakonu o izvršbi in zavarovanju (ZIZ) in se praviloma začne na predlog upnika. Verodostojne listine, kot so fakture, menice in izpiski iz poslovnih knjig, omogočajo poenostavljen postopek izterjave, medtem ko pogodba sama po sebi ni verodostojna listina. Postopek izvršbe se izvaja pred okrajnim sodiščem, ki izdaja sklepe, na katere lahko dolžnik vloži ugovor. Izvršilni naslov je kvalificirana listina, kot so sodne odločbe ali notarski zapisi, ki omogočajo neposredno prisilno izterjavo dolgov.

Ključne besede:

izvršba

pogodba

pametna pogodba

notarski zapis

izvršljivost

1 Splošno

Prisilna izvršba je praviloma zadnja izbira upnika za poplačilo njegove terjatve. V ožjem smislu namreč pomeni izvršba delovanje za dokončno neposredno realizacijo upnikove terjatve na podlagi izvršljive listine¹. Za uspešno vodenje izvršilnega postopka pa ni nepomembno, kaj je pravna podlaga upnikove terjatve. Ločimo namreč med izvršbo na podlagi verodostojne listine in izvršbo na podlagi izvršilnega naslova. Od kvalitete pravnega naslova za izvršbo je zato odvisno kako bo tekel izvršilni postopek ter kdaj bo izterjava uspešna. Izvršilni postopek je urejen v Zakonu o izvršbi in zavarovanju (ZIZ²). Praviloma se izvršilni postopek prične na predlog upnika, kadar tako določa zakon, pa se izvršilni postopek uvede tudi po uradni dolžnosti (2. člen ZIZ). Upoštevati je treba tudi, da se lahko v izvršbi poplačujejo denarne in nedelarne terjatve. Za potrebe priprave predmetnega prispevka smo se omejili na uveljavitev in poplačilo denarne terjatve. Izvršba za poplačilo denarne terjatve in zavarovanje take terjatve se dovoli in opravi v obsegu, ki je potreben za njeno poplačilo oziroma zavarovanje (3. člen ZIZ).

Za uspešno vodenje izvršilnega postopka morajo biti podane določene procesne in materialne predpostavke. V primeru, ko katera od predpostavk manjka, je to ovira za vodenje izvršilnega postopka.

Za uspešno poplačilo upnikove terjatve je pomembna tudi ustrezna izbira sredstev izvršbe. Kot sredstva izvršbe za poplačilo denarne terjatve sme sodišče dovoliti samo: prodajo premoženja, prodajo nepremičnin, prenos denarne terjatve, vnovčenje drugih premoženjskih oziroma materialnih pravic in nematerializiranih vrednostnih papirjev, prodajo deleža družbenika in prenos sredstev, ki so pri organizacijah, pooblaščenih za plačilni promet (30. člen ZIZ). Zakon pa varuje tudi dolžnika v izvršilnem postopku, zato izvršba ni mogoča na vseh predmetih.

Predmet izvršbe za poplačilo denarne terjatve je lahko vsaka dolžnikova stvar ali premoženjska oziroma materialna pravica, kolikor ni z zakonom izvzeta iz izvršbe oziroma, če ni izvršba na njej z zakonom omejena.

Predmet izvršbe ne morejo biti (32. člen ZIZ):

- stvari, ki niso v prometu;
- rudno bogastvo in druga naravna bogastva;
- objekti, naprave in druge stvari, ki so državi ali samoupravni lokalni skupnosti nujno potrebne za opravljanje njenih nalog ter premične in nepremične stvari, namenjene za obrambo države;
- objekti, naprave in druge stvari, ki so dolžniku nujno potrebne za opravljanje javne službe;
- druge stvari in pravice, za katere tako določa zakon.

2 Izvršba na podlagi verodostojne listine

Izvršba za izterjavo denarne terjatve se dovoli na podlagi verodostojne listine, če upnik v predlogu za izvršbo navede dan zapadlosti terjatve.

2.1. Vrste verodostojnih listin

Verodostojne listine po ZIZ so: faktura, menica in ček s protestom in povratnim računom, kadar je to potrebno za nastanek terjatve, javna listina, izpisek iz poslovnih knjig, overjen s strani odgovorne osebe, po zakonu overjena zasebna listina in listina, ki ima po posebnih predpisih naravo javne listine. Za fakturo se šteje tudi obračun obresti.

1 Rijavec, *Civilno izvršilno pravo*, GV Založba, Ljubljana 2003, str. 44; Volk, *Izvršba: dolžnik je d.o.o. brez premoženja*, Pravna praksa, št. 33/99, str. 11.

2 Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – SPZ-B, 36/21, 81/22 – odl. US in 81/22 – odl. US.

Verodostojna listina je tudi pisni obračun prejemkov iz delovnega razmerja v skladu z zakonom, ki ureja delovna razmerja.

2.2. Postopek

Postopek izvršbe na podlagi verodostojne listine je eden izmed poenostavljenih postopkov za izterjavo dolgov, ki poteka pred okrajnim sodiščem. Upnik, ki želi izterjati dolg, mora vložiti predlog za izvršbo. Predlog za izvršbo se vложи na pristojno okrajno sodišče, ki odloča o izvršbi, ali pa preko portala e-Sodstvo. V postopku izvršbe na podlagi verodostojne listine je do ugotovitve pravnomočnosti sklepa o izvršbi izključno krajevno pristojno Okrajno sodišče v Ljubljani, razen če zakon določa drugače (1. odst. 40. c člena ZIZ).

Ko sodišče prejme predlog, preveri, ali je ta popoln in ali gre za primerno verodostojno listino.

V predlogu za izvršbo na podlagi verodostojne listine morajo biti navedeni:

- upnik in dolžnik z identifikacijskimi podatki iz 16.a člena,
- verodostojna listina,
- dolžnikova obveznost,
- opredelitev temelja zahtevka,
- sredstvo ali predmet izvršbe,
- drugi podatki, ki so glede na predmet izvršbe potrebni, da se izvršba lahko opravi, in
- zahteva, naj sodišče naloži dolžniku, da v osmih dneh, v meničnih in čekovnih sporih pa v treh dneh po vročitvi sklepa, plača terjatev skupaj z odmerjenimi stroški.

Če so vsi pogoji izpolnjeni, sodišče izda sklep o izvršbi (v COVL³ se na podlagi predloga za izvršbo in plačila sodne takse avtomatsko generira sklep o izvršbi). Verodostojne listine, na podlagi katere zahteva izvršbo, upniku predlogu za izvršbo ni treba priložiti, temveč jo mora le določno označiti in navesti datum zapadlosti terjatve.

V sklepu določi, kako naj se dolg izterja, npr. z zarubljenjem denarnih sredstev na dolžnikovem računu, zarubljenjem premoženja, nepremičnin ali drugega premoženja.

Ko sodišče izda sklep o izvršbi, ta sklep vroči dolžniku. Dolžnik ima pravico vložiti ugovor zoper sklep o izvršbi v roku 8 dni od prejema sklepa. Ugovor mora biti obrazložen in utemeljen. Sodišče pri preizkusu odgovora slednjemu bodisi ugodi (v tem primeru se sklep o izvršbi razveljavi in se zadeva nadaljuje v pravnem postopku) bodisi ga zavrne (kot neutemeljenega). Če dolžnik ugovora ne vložijo, postane sklep pravnomočen in izvršljiv.

2.3. Ali je pogodba verodostojna listina?

Pogodba sama po sebi ni verodostojna listina. Pogodba sama po sebi le določa pravice in obveznosti med strankama, vendar ne dokazuje neposredno, da obstaja zapadla denarna obveznost oziroma dolg, ki bi ga bilo mogoče neposredno izterjati v postopku izvršbe. Pogodba navadno določa okvir za prihodnje obveznosti, ki bodo šele nastale (npr. opravljena storitev, dobavljeno blago, dogovor o posojilu), in zato še ne pomeni, da je ena stranka dolžna drugi določeno vsoto denarja v določenem trenutku.

Da bi na podlagi pogodbe lahko izterjali denarno obveznost, bi morala biti izdana računa ali drug dokument, ki dokazuje, da je ena stranka dejansko opravila obveznosti iz pogodbe in da je drugi stranki dolg že zapadel. Drugače

³ COVL je kratica za Centralni oddelek za verodostojno listino, ki deluje v okviru slovenskih sodišč. Gre za specializirano enoto, ustanovljeno z namenom poenostavitve in pospešitve postopkov za izterjavo dolgov na podlagi verodostojne listine.

je seveda v primeru, ko je pogodba zapisana v obliki izvršilnega naslova s klavzulo neposredne izvršljivosti, o čemer bo govor v nadaljevanju prispevka.

Če obstajajo spori glede tega, ali je obveznost iz pogodbe nastala, se takšne zadeve rešujejo v pravnem postopku, kjer se pogodba uporablja kot dokazno sredstvo. V pravnem postopku se ugotavlja, ali so bile pogodbene obveznosti dejansko izpolnjene in ali terjatev obstaja.

3 Izvršba na podlagi izvršilnega naslova

Izvršilni naslov je kvalificirana javna listina, na podlagi katere je mogoče zahtevati prisilno izvršitev terjatve, ki je v njej ugotovljena.⁴ Pogoji za izvršbo na podlagi izvršilnega naslova je izvršljivost listine. Sodna odločba je izvršljiva, če je postala pravnomočna in če je pretekel rok za prostovoljno izpolnitev dolžnikove obveznosti. Izvršbo dovoli sodišče tudi na podlagi sodne odločbe, ki še ni postala pravnomočna, če zakon določa, da pritožba ne zadrži njene izvršitve (19. člen ZIZ).

V skladu z določbo 17. člena ZIZ so izvršilni naslovi:

- izvršljiva sodna odločba⁵ in sodna poravnava⁶,
- izvršljiv notarski zapis,
- druga izvršljiva odločba ali listina, za katero zakon, ratificirana in objavljena mednarodna pogodba ali pravni akt Evropske unije, ki se v Republiki Sloveniji uporablja neposredno, določa, da je izvršilni naslov.

3.1. Postopek

V predlogu za izvršbo na podlagi izvršilnega naslova morajo biti navedeni (40. člen ZIZ):

- upnik in dolžnik z identifikacijskimi podatki iz 16.a člena ZIZ,
- izvršilni naslov,
- dolžnikova obveznost,
- sredstvo ali predmet izvršbe,
- drugi podatki, ki so glede na predmet izvršbe potrebni, da se izvršba lahko opravi.

Če upnik predlaga izpolnitev denarne obveznosti, mora navesti svoj transakcijski račun, na katerega naj se plačilo opravi. Če upnik predlaga izvršbo na premoženje, mu jih v predlogu za izvršbo ni treba natančno označiti, če ima dolžnik stalno prebivališče ali sedež v Republiki Sloveniji.

Če upnik predlaga izvršbo na dolžnikova sredstva pri organizacijah za plačilni promet, na nematerializirane vrednostne papirje oziroma na plačo, v predlogu za izvršbo ni dolžan navesti podatkov o organizaciji za plačilni promet, pri kateri ima dolžnik denarna sredstva, in številke računa, podatkov o nematerializiranih vrednostnih papirjih, katerih imetnik je dolžnik, oziroma dolžnikove zaposlitve. V tem primeru sodišče pred izdajo sklepa po uradni dolžnosti opravi poizvedbe o teh podatkih v elektronsko dosegljivih evidencah. Če iz elektronsko

⁴ Rijavec, *Civilno izvršilno pravo*, str. 105.

⁵ S sodno odločbo so po ZIZ mišljeni sodba oziroma arbitražna odločba, sklep ter plačilni oziroma drug nalog sodišča ali arbitraže, s sodno poravnavo pa poravnava, sklenjena pred sodiščem.

⁶ Določbe ZIZ o poravnavi se uporabljajo tudi za notarski zapis, če zakon ne določa drugače.

dosegljivih evidenc izhaja, da viri za predlagana izvršilna sredstva ne obstajajo in upnik ni predlagal drugih izvršilnih sredstev, ravna sodišče s takšnim predlogom za izvršbo kot z nepopolno vlogo.

Predlogu za izvršbo na podlagi izvršilnega naslova mora upnik priložiti izvršilni naslov in potrdilo o izvršljivosti v izvorniku ali prepisu, tujemu izvršilnemu naslovu pa listine, iz katerih izhaja, da so izpolnjeni pogoji iz 13. člena ZIZ.

Če upnik vloži predlog za izvršbo po pooblaščenju, pooblastila ni treba predložiti, ampak se v predlogu za izvršbo navede, da je bilo pooblastilo dano in v kakšnem obsegu⁷.

V predlogu za izvršbo, pri kateri je treba opraviti neposredna dejanja izvršbe in zavarovanja, mora upnik navesti izvršitelja, ki naj ga sodišče določi za opravo teh dejanj, sicer sodišče s predlogom ravna kot z nepopolno vlogo.

Če upnik zahteva izvršbo s sredstvi ali predmeti izvršbe, pri katerih se v času vložitve predloga za izvršbo ne ve, ali bo treba določiti izvršitelja, upnik izvršitelja navede v določenem roku med postopkom po pozivu sodišča, v katerem ga sodišče opozori, da bo sklep o izvršbi v celoti ali delno s sklepom razveljavilo ali ne bo opravilo posameznega dejanja izvršbe, če v določenem roku ne bo navedel izvršitelja. Zoper sklep, s katerim se sklep o izvršbi v celoti ali delno razveljavi, ali se odloči, da se posamezno dejanje izvršbe ne opravi, ni pritožbe.

4 Sklep

Izvršba je pomemben pravni mehanizem, ki upnikom omogoča prisilno izterjavo terjatev, kadar dolžnik prostovoljno ne izpolni svojih obveznosti. Postopek izvršbe na podlagi verodostojne listine je zasnovan kot hitra in poenostavljena rešitev za nesporne terjatve, medtem ko je izvršba na podlagi izvršilnega naslova namenjena situacijam, kjer je že ugotovljena obveznost dolžnika s pravnomočno odločbo. Pomembno je, da so pred začetkom izvršilnega postopka izpolnjene vse zakonske predpostavke in da je ustrezno izbrano sredstvo izvršbe, saj to zagotavlja hitrejši in učinkovitejši potek postopka.

Ustavno načelo enakosti (22. člen Ustave RS) zahteva, da so v sodnem izvršilnem postopku varovani tako interesi dolžnika, kot tudi interesi upnika. ZIZ zato vsebuje vrsto določb, ki upniku omogočajo hitro in uspešno vodenje postopka, s končnim ciljem, da se poplača njegova terjatev. Prav tako je v izvršilnem postopku zagotovljeno varovanje dolžnikovih pravic.

Literatura

- [1] RIJAVEC Vesna, Civilno izvršilno pravo, GV Založba, Ljubljana 2003.
- [2] VOLK Dida, Izvršba: dolžnik je d.o.o. brez premoženja, Pravna praksa, št. 33/99.
- [3] ZAKON O IZVRŠBI IN ZAVAROVANJU, Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – SPZ-B, 36/21, 81/22 – odl. US in 81/22 – odl. US..
- [4] USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE, Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a

⁷ Ne glede na to je upnik dolžan pooblastilo takoj predložiti sodišču, če se pojavi upravičen dvom o njegovi verodostojnosti, sicer se šteje, da je predlog za izvršbo umaknil.

